

ازدواج و خانواده

مشاوره و درمان آدلری

تألیف:

مهدی خان آبادی

دانشجوی دکتری مشاوره دانشگاه علامه طباطبایی تهران

با مقدمه‌ای از:

دکتر علی محمد نظری

دانشیار گروه مشاوره دانشگاه خوارزمی تهران

انتشارات آوای نور

تهران - ۱۳۹۶

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرشناسه	: خان آبادی، مهدی، ۱۳۶۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: ازدواج و خانواده: مشاوره و درمان آدلری / تألیف مهدی خان آبادی ؛ با مقدمه‌ای از علی محمد نظری.
مشخصات نشر	: تهران : آوای نور، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۳۲۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۵۰-۴
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: حذف نشود جعفری
موضوع	: آدلر، آلفرد، ۱۸۷۰ - ۱۹۳۷م. Adler, Alfred
موضوع	: روان‌شناسی آدلری / روان‌درمانی خانواده / مشاوره ازدواج
شناسه افزوده	: نظری، علی محمد، ۱۳۴۶ - مقدمه‌نویس
رده بندی کنگره	: ۵/۱۷۵BF خ ۳ / ۱۳۳۱۳۹۴
رده بندی دیویی	: ۱۹۵۳/۱۵۰
شماره کتابشناسی، مله	: ۳۹.۲۳۳۰

ازدواج و خانواده / مشاوره و درمان آدلری

تالیف: مهدی خان آبادی

با مقدمه‌ای از: دکتر علی محمد نظری

ناشر: انتشارات آوای نور

صفحه‌آرا: منیرالسادات حسینی

ویراستار: فردوس مهدی زاده

طراح جلد: محمدصادق خان آبادی

چاپ سوم: ۱۳۹۶

شمارگان: ۲۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۰۹-۱۵۰-۴

تهران: خیابان انقلاب - خیابان ۱۲ فروردین - خیابان وحید نظری - پلاک ۹۹

تلفن: ۶ - ۶۶۹۶۷۳۵۵ / نمابر: ۶۶۴۸۰۸۸۲

کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است.

قیمت ۲۶۰۰۰ تومان

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۱	پیشگفتار
۱۵	فصل اول: مفاهیم کلیدی روان‌شناسی فردی
۱۹	دیدگاه آدلر درباره‌ی ماهیت انسان
۲۰	یکپارچگی و کل‌نگری
۲۲	غایت‌نگری و هدفمندی رفتار
۲۴	پدیدارشناسی
۲۶	خلاقیت و انتخاب
۲۷	علاقه‌ی اجتماعی
۳۱	روابط انسانی دموکراتیک
۳۳	حقارت و برتری
۳۶	نقش خانواده
۳۸	سبک زندگی
۴۱	سلامت روانی و اختلالات رفتاری
۴۳	مکانیزم‌های محافظ
۴۵	تکالیف زندگی
۴۷	منطق خصوصی و اشتباهات اساسی
۵۲	بحث تکمیلی: آسیب‌شناسی روانی از دیدگاه آدلری‌ها
۵۸	فصل دوم: خانواده درمانی آدلری
۶۰	مفاهیم اصلی در خانواده درمانی آدلری
۸۲	تفاوت‌های مشاوره‌ی خانواده‌ی آدلری و خانواده درمانی آدلری
۸۴	اهداف خانواده درمانی آدلری
۸۶	نقش و عملکرد خانواده درمانگر آدلری
۸۹	مقاومت در خانواده درمانی آدلری
۹۱	درمان آدلری: رویکردی سیستمی به خانواده درمانی
۹۴	برقراری رابطه با خانواده
۹۸	کندوکاو روان‌شناختی در سبک زندگی خانواده
۱۰۴	تعبیر و تفسیر و کسب بینش

آموزش و جهت دهی مجدد.....	۱۰۶
نقش دلگرمی در فرآیند خانواده درمانی آدلری.....	۱۰۹
بررسی همخوانی‌های خانواده درمانی آدلری و خانواده درمانی ساختاری.....	۱۱۲
بحث تکمیلی: STEP؛ آموزش والدگری با رویکرد آدلری.....	۱۳۳
فصل سوم: درمان ازدواج آدلری.....	۱۴۰
نظریه و درمان ازدواج آدلری.....	۱۴۶
گام اول: ایجاد و تثبیت رابطه.....	۱۵۰
گام دوم: بررسی و تحلیل سبک زندگی زوج.....	۱۵۲
گام سوم: تعبیر و تفسیر و کسب بینش.....	۱۵۷
گام چهارم: آموزش و جهت دهی مجدد.....	۱۶۰
فنون درمان خانواده و ازدواج آدلری.....	۱۶۲
مچ گیری خود.....	۱۶۳
دلیل پنهانی.....	۱۶۴
تغییر نقش.....	۱۶۴
ملاقات خانوادگی.....	۱۶۵
تجویز تناقضی.....	۱۶۶
یک روز معمول.....	۱۶۷
TIME: رویکردی آدلری به آموزش غنی سازی ازدواج.....	۱۶۸
بحث تکمیلی: مشاوره‌ی پیش از ازدواج با رویکرد آدلری.....	۱۷۷
فصل چهارم: نقش‌های درمانگر و فنون درمان.....	۱۸۶
رابطه‌ی مشاور - مراجع.....	۱۸۷
مقاومت: بی میلی مراجع برای تغییر.....	۱۸۹
ارزیابی و تشخیص در درمان آدلری.....	۱۹۲
تحلیل رؤیاها.....	۱۹۵
تحلیل خاطرات اولیه.....	۱۹۷
منابع، داشته‌ها و نقاط قوت.....	۲۰۳
عملکردهای نقش درمانگر در فرآیند درمان.....	۲۰۴
عملکردهای نقش درمانگر در مرحله‌ی برقراری رابطه‌ی درمانی.....	۲۰۷
عملکردهای نقش درمانگر در مرحله‌ی کندوکاو روانشناختی در سبک زندگی.....	۲۱۱
عملکردهای نقش درمانگر در مرحله‌ی تعبیر و تفسیر و کسب بینش.....	۲۱۵

۲۱۸	عملکردهای نقش درمانگر در مرحله‌ی جهت دهی مجدد
۲۲۶	ترغیب مراجع به مسئولیت‌پذیری
۲۲۷	فنون درمان آدلری: روش‌هایی برای ترغیب مسئولیت‌پذیری در مراجع
۲۲۹	طرح سؤال
۲۲۹	تصویرسازی
۲۳۰	طوری عمل کن که گویی
۲۳۱	تعهد و تکلیف تعیین کردن
۲۳۳	فشار دگمه
۲۳۴	اصلاح اشتباهات اساسی
۲۳۹	دلگرمی
۲۴۲	مواجهه
۲۴۳	تریبون مشاوره‌ی خانواده
۲۴۵	دوری از بچه‌ی قیری
۲۴۷	بحث تکمیلی: ترغیب مراجع به مسئولیت‌پذیری در برخی دیگر از مکاتب روان‌درمانی
۲۵۱	فصل پنجم: درمان خانواده و ازدواج آدلری مختصر و کوتاه مدت
۲۵۴	اهداف درمان ازدواج آدلری کوتاه مدت
۲۵۵	حفظ اصول بنیادین روان‌شناسی آدلری در درمان کوتاه مدت
۲۵۹	فرآیند چهارمرحله‌ای درمان ازدواج آدلری کوتاه مدت
۲۶۲	آموزش مهارت‌های ارتباطی در درمان ازدواج آدلری کوتاه مدت
۲۶۴	خانواده درمانی آدلری مختصر و کوتاه مدت
۲۸۰	بحث تکمیلی: کاربرد استعاره در درمان ازدواج آدلری مختصر و کوتاه مدت
۲۹۱	فصل ششم: درمان آدلری و درمان‌های پسامدرن
۲۹۳	دلگرمی در درمان آدلری و درمان راه حل محور
۳۰۰	سبک زندگی و خاطرات اولیه در درمان آدلری و روایت درمانی
۳۱۱	بحث تکمیلی: درمان آدلری به عنوان یک درمان التقاطی
۳۱۵	سخن پایانی: درمان آدلری و ملاحظات چندفرهنگی
۳۲۰	منابع

تقديم به

مادر

و

"دکتر حميد عليزاده"

به خاطر علاقه‌ی اجتماعي‌اش

...

مقدمه

به نام خدا

"الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ"

بحث کردن درباره‌ی نظریه‌های روان درمانی مستلزم آگاهی عمیق از مفاهیم بنیادین نظریه و در عین حال داشتن تجربه‌ی عملی در کاربست این مفاهیم می‌باشد. کاری که به واقع می‌توان گفت خلاء آن بسیار ادراک می‌شود. روان درمانی ابزاری به جز مفاهیم نظریه‌ها ندارد. اگر این مفاهیم به خوبی ادراک نشوند، نمی‌توانند به خوبی به کار گرفته شوند و نهایتاً نتیجه "سردرگمی درمانگران و بیماران" خواهد بود. این سردرگمی حاصل شخصی کردن مفاهیم نظریه هاست. به این معنی که هر فرد ادراک خود و نه ادراک نظریه پرداز را از نظریه دارد. در این شرایط درمانگر نظر خود را به کار می‌گیرد و نه مفاهیم نظریه‌ها را. آدلر از جمله نظریه پردازانی است که به دلایل متعدد آنچه خودش در قالب نظریه "روان‌شناسی فردی" ارائه کرد به آنچه گاهی توسط درمانگران به نام "نظریه‌ی آدلر" بیان شده و به کار گرفته می‌شود، شباهت زیادی ندارد. یعنی مفاهیم بنیادینش - در عین سادگی و قابلیت کاربرد بسیار بالا - یا به کار گرفته نمی‌شود و یا بسیار بد و نادرست مورد استفاده قرار می‌گیرند.

گاهی با خود می‌گویم ای کاش آدلر یک قرن دیرتر متولد شده بود... آدلر نظریه‌اش را زمانی ارائه کرد که سیطره‌ی روان کاوی کلاسیک فروید آن چنان در ذهن متخصصان جا باز کرده بود که دیگر جایی برای ادراک مفهومی اساسی درباره‌ی ماهیت انسان وجود نداشت. به بیانی می‌توان گفت "شوک روانکاوی" متخصصان را سرمست یافتن شاهراهی به سوی روان انسان نمود و این سرمستی به همراه دلدادگی متخصصان به روان کاوی، بر افراد غیرمتخصص نیز اثر گذاشت. به گونه‌ای می‌توان گفت "دگماتیسم فرویدی" ذهن درمانگران را فرا گرفت و در این بین روان‌شناسی از دور نظاره گر هدر رفتن تفکرات عمیق و کارآمد درباره‌ی موضوعات مرتبط با انسان بود و شاید کاری نمی‌توانست انجام دهد. روان‌شناسی هم اکنون نیز شاهد "زندانی فرویدی" است. زندانی که با به اسارت گرفتن ذهن متخصصان، همان دگماتیسم روانکاوی را رقم زده است.

از ارزش‌های روان‌کاوی که بگذریم، برای دریافت کردن درست و به کار گرفتن صحیح نُه‌له‌های فکری دیگر باید بتوانیم روان‌کاوی چه مشکلی دارد. واقعیت این است که فروید، انسان را در حد حیوانی که شمایل متفاوتی دارد قلمداد می‌کند. روان‌کاوی با تمرکز بر نقاط مشترک انسان با حیوان، درجات متعالی انسانی را نادیده انگاشته است. فروید از جنبه‌های پست وجود انسان برای تبیین جنبه‌های متعالی انسان بهره گرفته است و این کار از منظر فلسفی نادرست است: "تبیین اعلی توسط ادنی غیر عقلانی است." هر رفتار متعالی انسانی در بافتی از غرائز و یا تمایلات ناخودآگاه توسط فروید ادراک می‌شود. فروید به زبان ساده "جنبه‌های انسانی منحصر به انسان را نادیده انگاشته" و این بزرگترین خطا درباره‌ی این موجود متعالی است. از طرفی فروید با تأکید بر "بی‌اختیاری انسان" منکر اراده‌ی اوست. این انکار البته آسیب‌های بسیاری را به بشریت به طور عام و به تخصص روان‌شناسی به طور خاص وارد کرده است. اگر اراده‌ی انسان را برای تعیین و تغییر رفتارهایش و چه بسا احساساتش نادیده بگیریم، مجبوریم بسیاری از مشکلات انسانی را با این استدلال که اراده‌ی در کار نبوده، به گونه‌ای ناسالم توجیه کنیم. وقتی انسان به خودش از منظر فروید می‌نگرد نمی‌تواند از اینکه انسان است خوشحال و هیجان زده شود! آیا موجودی که اسیر و در بند گذشته، غرائز و تمایلات ناخودآگاهش است، هیچانی دارد؟!

توجه کنید اگر از فروید بخواهیم مثلاً پدیده‌ای مثل جنگ را تبیین کند، به غریزه‌ی مرگ پناه می‌برد، در صورتی که کسی مثل آدلر نگاهی کاملاً متفاوت دارد. در این بحبوحه، آدلر که خود در نظام روان‌کاوی تخصص پیدا کرده بود، با دریافت هشیارانه مشکلات خاص این نظام درمانی، طرحی متفاوت در انداخت که البته در آن زمان که زمان جولان دادن روان‌کاوی بود کاری سخت و طاقت فرسا می‌نمود. به نظر می‌رسد آدلر با شجاعت علمی که لازمه‌ی نظریه پردازی است، توانست نظام درمانی‌ای ارائه کند، که از مشترکات انسان و حیوان گذشته و جنبه‌های منحصر متعالی انسانی را در آن جای دهد. آدلر در شرایط خاص زمان خود، به مفاهیمی همچون علاقه‌ی اجتماعی، غایت‌های انسانی، سبک زندگی، خانواده و رفتار خلاقانه توانست نگاه متخصصان را از انسانی "مجبور" به سمت انسانی "مختار" تغییر دهد. انسان مد‌نظر آدلر انسانی مسئول و در عین حال توانا برای شکل دادن به رفتارهای سالم و ناسالم خود است. این نگاه می‌توانست تحولی بزرگ در درمان و پیشگیری ایجاد کند که متأسفانه به دلیل همان

حاکمیت "دگماتیسم فرویدی" این تحول در زمان خود ایجاد نشد. اگر به نظام درمان آدلری توجه بیشتری می‌شد، با تغییراتی که می‌توانست در مسیر تکامل نظریه‌ای طی کند، شاید نظام درمانی جامعی را می‌توانست شکل دهد. البته همین مفاهیم ابتدایی نیز خوب ادراک نشده است؛ مثلاً در نگاه آدلری جنگ می‌تواند در مسیر علاقه‌ی اجتماعی صورت گیرد. یعنی با همه‌ی خشونتش می‌تواند سالم باشد؛ بر خلاف نظر فروید که آن را ناشی از میل انسان به تخریب می‌داند.

تعریف امروزی سازمان جهانی بهداشت در زمینه‌ی سلامت را به خوبی می‌توان در نظریه‌ی آدلر دریافت کرد. این نظر که "سلامت صرفاً نداشتن بیماری نیست" در نظریه‌ی آدلر به خوبی گنجانده شده است. نظریه‌هایی که تلاش می‌کنند بیماری انسان را درمان کنند، با نظریه‌هایی که در تلاش برای ارتقاء سلامت هستند بسیار متفاوتند. حد و اندازه‌ی بسیاری از نظریه‌های روان درمانی نه ارتقاء سلامت، بلکه از بین بردن بیماری است. به طور نمونه روان کاوی در حداکثر تأثیر گذاری خود، بیماری انسان را درمان می‌کند (که اگر...). در مقابل، آدلر در مسیر ارتقاء سطح سلامت انسان که منجر به سلامت جامعه بشری می‌شود گام بر می‌دارد. حال وقتی نظریه‌ی آدلر را ادراک می‌کنیم، از اینکه انسانی باشیم که مفاهیم آدلری در او جریان دارد حس بهتری خواهیم داشت. چرا که آدلر وجه تمایز انسان با حیوان را به خوبی آشکار ساخته است. پیش فرض‌های نظریه‌ی آدلر درباره‌ی انسان، در میان بازار آشفته‌ی نظریه‌های روان درمانی، امیدواری به توانایی روان درمانی برای یافتن دیدی جامع نگر نسبت به انسان را ایجاد می‌کند؛ دید جامع نگری که اگر در روان درمانی شکل پیدا کند، می‌تواند انسان را در مسیر "انسانی متمایز از حیوان" ارتقاء دهد.

نویسنده‌ی کتاب حاضر توانسته است مفاهیم نظریه‌ی آدلر را به خوبی و به روشنی و در حدی قابل فهم به خواننده ارائه دهد. به نظر می‌رسد، نویسنده این مفاهیم را در عمل به کار گرفته و در حوزه‌ی نظری نیز به خوبی آنها را ادراک نموده است. مطالعه‌ی این کتاب می‌تواند چالش‌های مفهومی موجود که مربوط به ضعف منبع در زمینه‌ی تبیین صحیح و ساده و قابل فهم مفاهیم و فرضیات نظریه‌ی آدلر است را پوشش دهد. به یقین می‌توان گفت حال که آن سیطره‌ی قرن گذشته‌ی روانکاوی بر حوزه‌های مختلف مرتبط با روانشناسی کم رنگ تر شده است، فهم نظریه‌ی آدلر منجر به کاربست بیشتر و بهتر آن توسط متخصصان در حوزه‌های مختلف و مرتبط گردد. به این امید که

مقدمه ■ ۱۰

نظریه‌ی آدلر که از یک سو در بین نظریه پردازان روانکاوی کلاسیک و از سوی دیگر نظریه‌های پست مدرن امروزی جایگاه واقعی خود را پیدا نکرده بود، امروزه بتواند در کمک به ارتقاء سلامت مورد استفاده‌ی عملی قرار گیرد.

علی محمد نظری

دانشیار گروه مشاوره دانشگاه خوارزمی تهران

پیشگفتار

به نام حضرت دوست

زمانی که آلفرد آدلر در عصر روز چهارشنبه ۱۱ اکتبر ۱۹۱۱ "شهامت" به خرج داد و از انجمن روانکاوای کناره‌گیری کرد و در عین حال کمتر کسی - به جز چند نفر از همکارانش - او را به خاطر اتخاذ چنین تصمیمی در آن زمان "دلگرم" کرد، کسی فکرش را هم نمی‌کرد نظریه‌ی روان‌شناسی فردی او تا این حد رشد کند، در زمینه‌های مختلف به کار رفته و بر روان‌شناسان بزرگ تأثیری عمیق و آشکار بگذارد. گرچه آلفرد آدلر تأثیر زیادی بر نظریه پردازان بعد از خود داشت، - همچون هری استک سالیوان، کارن هورنای، آبراهام مزلو، جولیان راتر، کارل راجرز، آلبرت الیس، رولو می، مارتین سلیگمن و ... -، نام او نسبت به زیگموند فروید و حتی کارل گوستاو یونگ کمتر شناخته شده است. سه دلیل برای این مهم وجود دارد: اول اینکه آدلر روال منظم و مستحکمی برای زنده نگه داشتن نظراتش بنا گذاشت؛ دوم اینکه نویسنده‌ی فعالی نبود و اغلب کتاب‌هایش حاصل سخنرانی‌های پراکنده‌ای است که به وسیله‌ی خود او ویراست شده است و سوم اینکه بسیاری از نظریات او در کارهای نظریه پردازان بعدی مثل مزلو، راجرز و الیس تلفیق شده و به همین خاطر با نام آدلر شناخته نمی‌شود. با این حال نوشته‌های او بینش وسیعش را نسبت به عمق و پیچیدگی‌های شخصیت انسان نمایان می‌سازد. آدلر نظریه‌ای ارائه داد که اساساً ساده بوده و حائز ویژگی /مساک^۱ است. به نظر او احساس یگانگی و یکپارچگی با دیگران (علاقه‌ی اجتماعی) در انسان‌ها درونی بوده و معیار نهایی سلامت روانی است.

ریشه‌ی تاریخی خانواده درمانی آدلری به کارهای اولیه‌ی شخص آدلر و شاگردش رودولف درایکورس برمی‌گردد. تأکید این رویکرد بر هدف، الگو و کل‌نگری بی‌همتا است.

^۱ - Parsimony: طبق اصل امساک، نظریه‌ای که یک مسأله یا پدیده را با تعداد کمتری از متغیرها، توصیف، تبیین یا پیش‌بینی کند نسبت به نظریه‌ای که آن را با متغیرهای بیشتری توصیف، تبیین و یا پیش‌بینی کند ترجیح دارد(م)

در این رویکرد جو خانواده، منظومه‌ی خانواده، سبک زندگی و ترجیحات شخصیتی به ابعاد تشخیص اضافه می‌شوند. فرآیند درمان متمرکز بر شخص و سیستم خانواده بوده و هدفش افزایش آگاهی از تعامل شخص با سیستم است. خانواده درمانی آدلری یک ابزار قوی و مؤثر برای ایجاد تغییر در زندگی افراد است. رنج‌ها و مشکلاتی که مردم تجربه می‌کنند درون روانی نیست و در خلاء اتفاق نمی‌افتد، بلکه در اجتماع و روابط میان فردی رخ می‌دهند و بیش از هر چیز در زندگی خانوادگی و روابط صمیمی افراد نمایان می‌شوند. بنابراین سوءبرداشت‌ها، تفاسیر اشتباه و احساس‌ها و رفتارهایی که نیاز به تغییر دارند در درون گروه که بافت معمول زندگی شخص است بهتر درمان می‌شوند. این طبیعی است که خانواده درمانی در مراکز و مؤسسات آدلری بسط یافته‌ی درمان فردی آدلری باشد (هر چند این دو تفاوت‌هایی هم دارند که به تفصیل در متن کتاب شرح داده شده‌اند). اما می‌توان گفت خانواده درمانی آدلری در موضوعات زیر در نوع خود بی‌همتاست:

- ۱) تمرکز مداوم و همیشگی بر بهبود رفتار سودمند و فعال وجود دارد و مشاهده‌ی هر نوع پیشرفت یا حرکتی دلگرم می‌شود؛
- ۲) اعضای خانواده یاد می‌گیرند که قبل از تغییر دیگران باید خودشان را تغییر دهند و تغییر خود، همیشه تغییر رابطه را تسهیل می‌کند و
- ۳) درمانگر به خانواده کمک می‌کند تا تکنیک‌های حل مسأله‌ی مؤثر را بیاموزند؛ چون خانواده درمانی آدلری یک مؤلفه‌ی روانی - آموزشی نیز دارد.

فصل اول این کتاب به مهم‌ترین مفاهیم نظریه‌ی روان‌شناسی فردی اختصاص یافته است. به نظرم رسید شاید بهتر باشد قبل از پرداختن به کاربرد این نظریه در حوزه‌ی خانواده و ازدواج، مخاطب با این مفاهیم به صورت کامل آشنا شود. در فصل دوم به طور مفصل به خانواده درمانی آدلری با عناوینی چون مفاهیم اصلی، تفاوت مشاوره‌ی خانواده‌ی آدلری با خانواده درمانی آدلری، اهداف خانواده درمانی آدلری، نقش و عملکرد خانواده درمانگر، مقاومت در خانواده درمانی، درمان آدلری به عنوان یک رویکرد سیستمی به خانواده درمانی، نقش دلگرمی در فرآیند خانواده درمانی و بررسی همخوانی‌های خانواده درمانی آدلری و خانواده درمانی ساختاری و در نهایت معرفی الگوی والدگری آدلری به عنوان بحث تکمیلی پرداخته شده است. فصل سوم به درمان

ازدواج^۱ آدلری اختصاص یافته است. هرچند آدلری‌ها درمان ازدواج را جزئی از خانواده درمانی می‌دانند، با این حال ترجیح داده شد در فصلی مجزا به این موضوع پرداخته شود. عناوین این فصل نیز عبارتند از: نظریه و درمان ازدواج آدلری، تکنیک‌های درمان خانواده و ازدواج آدلری، TIME به عنوان یک رویکرد آدلری به آموزش غنی سازی ازدواج و در پایان فصل، مشاوره‌ی پیش از ازدواج با رویکرد آدلری به عنوان بحث تکمیلی آمده است. فصل چهارم به عملکردهای نقش درمانگر و مهم ترین فنون درمانی در این رویکرد می‌پردازد. در این فصل با نظمی خاص عملکردهای مختلف درمانگر آدلری در مراحل مختلف درمان مورد بررسی قرار گرفته‌اند. این فصل نیز به طرح مباحثی با عناوین مقاومت در فرآیند روان درمانی، رابطه‌ی مشاور - مراجع، ارزیابی و تشخیص در درمان آدلری، عملکردهای نقش درمانگر در فرآیند درمان، ترغیب مراجع به مسئولیت‌پذیری و بررسی فنون درمان آدلری (که در انواع درمان‌های فردی و خانوادگی کاربرد دارد) می‌پردازد. شاید شما که مخاطب این کتاب هستید سؤال کنید چرا نقش‌ها و فنون مشاوره و درمان فردی آدلری در این کتاب - که درباره‌ی درمان خانواده و ازدواج است - مورد بحث قرار گرفته است؟! اما اهل فن نیک می‌دانند در حوزه‌ی درمان خانواده و ازدواج همیشه امکان حضور و همکاری کل خانواده و حتی همسر مراجع وجود ندارد و در این شرایط فنون و نظریه‌ی درمان فردی یاری کننده خواهد بود. فصل پنجم با عنوان درمان خانواده و ازدواج آدلری مختصر به "درمان خانواده و ازدواج آدلری کوتاه مدت" پرداخته است. درمان آدلری جزو درمان‌هایی است که بر محدود کردن دوره‌ی درمان تأکید دارد. عناوین این فصل نیز شامل اهداف درمان ازدواج کوتاه مدت، فرآیند چهارمرحله‌ای درمان ازدواج کوتاه مدت آدلری، آموزش مهارت‌های ارتباطی و خانواده درمانی مختصر و کوتاه مدت و نهایتاً کاربرد استعاره در

^۱ - Marital Therapy: واژه‌ای است که برخی در فارسی آن را "زنشویی درمانی" یا "درمان زنشویی" و "درمان ازدواج" ترجمه کرده‌اند. با توجه به تفاوتی که در معنای برخی از واژگان دایره‌المعارف ازدواج و خانواده درمانی وجود دارد بد نیست برخی واژگان مصطلح مختصراً بازتعریف شود. مثلاً Couple زوج‌هایی هستند که بدون ثبت قانونی در ابعاد مختلف از جمله رابطه‌ی جنسی با هم ارتباط داشته و به یکدیگر متعهدند. Cohabit برای زوج‌هایی به کار می‌رود که هم خانه‌اند، رابطه‌ی جنسی هم دارند اما تعهدی به یکدیگر ندارند و Marriage رابطه‌ی زوجی است که در آن دو فرد غیر هم جنس تعهدات مشخص و مبتنی بر عرف و قانون اجتماعی که در آن زندگی می‌کنند نسبت به یکدیگر دارند. با این اوصاف با توجه به فرهنگ جامعه‌ی ما واژه Marital Therapy (درمان ازدواج) به جای واژه‌ی Couple Therapy (زوج درمانی) کاربردی تر است؛ چرا که ما با زوج‌هایی در ایران مشاوره و روان درمانی انجام می‌دهیم که ازدواج کرده‌اند (م).

فرآیند درمان ازدواج آدلری مختصر است. بالاخره فصل پایانی کتاب به بررسی رابطه‌ی بین درمان آدلری و مهم‌ترین رویکردهای پسامدرن در مشاوره و روان‌درمانی یعنی درمان راه حل محور و روایت‌درمانی پرداخته است. قسمت اول این فصل به نقش دلگرمی در درمان آدلری و درمان راه حل محور پرداخته و بخش دوم به سبک زندگی و خاطرات اولیه در درمان آدلری و روایت‌درمانی اختصاص یافته است. در پایان این فصل نیز بحثی در خصوص درمان آدلری به عنوان یک درمان التقاطی ارائه شده است. سخن پایانی کتاب نیز به موضوع درمان آدلری و ملاحظات چندفرهنگی اختصاص یافته است. ایده‌ی خلق این کتاب در پی شرکت در کلاس درس استاد عزیز آقای دکتر حمید علیزاده در ذهنم شکل گرفت و تألیف آن - که به واقع کار طاقت فرسایی بود - نزدیک به سه سال (۱۳۹۰-۱۳۹۳) به طول انجامید. در پایان از تمام کسانی که به من در انجام این کار کمک کردند کمال تشکر و قدردانی را دارم. از استاد ارجمند آقای دکتر نظری که بزرگواری نموده و مقدمه‌ی این کتاب را نوشتند نیز بی‌نهایت سپاسگزارم. لازم می‌دانم از مدیریت و کارکنان محترم انتشارات آوای نور که در چاپ این کتاب مرا یاری کردند نیز تشکر و قدردانی کنم. تلاش کردم تا حق مطلب درباره‌ی کاربرد روان‌شناسی فردی آدلر در حوزه‌ی درمان خانواده و ازدواج ادا شود. بالطبع این اثر به عنوان اولین اثر تخصصی و دانشگاهی اینجانب خالی از عیب نبوده و ایراداتی دارد. به همین دلیل از تمام اساتید، دانشجویان و همکاران درخواست می‌کنم در صورتی که انتقاد یا پیشنهادی نسبت به محتوای این کتاب دارند از طریق پست الکترونیکی^۱ به اطلاع برسانند.

مهدی خان آبادی

^۱ - آدرس پست الکترونیکی نویسنده کتاب: mehdikhanabadi@gmail.com

